

1 VODSTVENI POVZETEK

Cilj posebne revizije je bil izvedba določenih dogovorjenih postopkov v povezavi s preveritvijo vodenja poslov, ki so jih družbe v skupini Telekom Slovenije (v nadaljevanju: skupina TS) sklepale med seboj, in tistih poslov, ki so jih družbe skupine TS sklepale s tretjimi osebami, v obdobju od 1.1.2006 do 23.3.2011.

Postopki so obsegali naslednje sklope:

- Pregled poslov nakupov in prodaj poslovnih deležev ter pregled poslov ustanavljanja družb v Sloveniji in v tujini in pregled poslov izvršitve in ustanovitve nakupnih in prodajnih opcij.
- Pregled poslov dajanja posojil ter vodenja nadaljnjih aktivnosti v zvezi s temi posojili.
- Pregled poslov nakupov in prodaj nepremičnin in investicijskih vlaganj, pri katerih vrednost presega 1 (en) mio EUR.

V zvezi s preveritvijo poslov, navedenih zgoraj, v nadaljevanju podajamo povzetek ključnih ugotovitev po točkah posameznega sklopa preverjanja:

1.1 POSLI NAKUPOV IN PRODAJ POSLOVNIH DELEŽEV TER USTANAVLJANJA DRUŽB V SLOVENIJI IN V TUJINI TER POSLI USTANAVLJANJA IN IZVRŠITVE NAKUPNIH IN PRODAJNIH OPCIJ

V povezavi z nakupi, prodajami poslovnih deležev ter ustanavljanjem družb v Sloveniji in v tujini ter v povezavi z izvršitvami in ustanovitvami nakupnih in prodajnih opcij podajamo naslednje ugotovitve:

1.1.1 Družbe v Makedoniji (On.net, Digi Plus, ONE, Germanos in Cosmofon)

- Nakup družbe On.net ni bil voden dovolj transparentno. Nakup je bil sicer formalno potrjen s strani uprave in Nadzornega sveta (v nadaljevanju: NS) družbe TS, a vendar se nismo mogli prepričati, da je bil NS pravočasno seznanjen z vsemi aktivnostmi in dokumenti, ki bi lahko pomenili pomembna tveganja za družbo TS. Tako sta bila dokumenta »Conditional Share Sale Term Sheet« in »Conditional Term Sheet«, ki sta bila osnova za nakup večinskega deleža v družbi On.net in sta med drugim opredeljevala pogoje odkupa deleža družbe ter način urejanja razmerij med družbeniki po pridobitvi večinskega deleža, s strani družbe TS podpisana preden je NS družbe TS dal soglasje k nakupu deležev v družbi On.net. Odstop

družbe TS od sklenjenega sporazuma je bil vezan tudi na odstopnino, ki je zožila manevrski prostor NS družbe TS pri njegovem odločanju. Na možno netransparentno vodenje aktivnosti nakazuje tudi dejstvo o nenadni spremembi lastništva družbe On.net, tik pred sklenitvijo transakcije (podpis »Contract for transferring share«) in dejstvo o različnem beleženju lastniške strukture glede na makedonski trgovski register in podatke delničarskega sporazuma.

- Pri nakupu večinskega lastniškega deleža družbe On.net se kaže, podobno kot pri nakupih drugih družb, ki jih je kupovala družba TS v Sloveniji in v tujini, pomanjkanje dejanskega obvladovanja. Cenitev družbe On.net, ki je bila opravljena za namene nakupa s strani družbe TS, je bila narejena ob predpostavki popolnega obvladovanja družbe. Za obstoj obvladovanja je odločilno, da bi družba TS imela vpliv na bistvena področja delovanja oziroma na vodenje poslov družbe. Ugotovljeno pa je bilo, da je družbena pogodba vsebovala pomembne pravice manjšinskega lastnika, saj je bila potrebna njegova predhodna odobritev (smiselno enako pravici veta) na pomembne poslovne odločitve. Slednje izpodbija domnevo o dejanskem obvladovanju družbe s strani TS. Zavzemamo stališče, da ni v skladu z dobrimi praksami, da je bila pomembna strateška naložba na novem trgu v tako močni odvisnosti od ene osebe, kar je lahko vplivalo na povečanje stopnje tveganja in potencialnih stroškov za družbo TS, brez ustrezne kompenzacije za večinskega lastnika.
- Kupoprodajna pogodba pri družbi On.net je vsebovala put opcijo, po kateri je imel manjšinski lastnik, ki je bil hkrati direktor, pravico prodati svoj delež za minimalno zagotovljeno ceno. To dejstvo pomeni, da je direktor bil zavarovan glede morebitnega poslovnega ali finančnega neuspeha podjetja, kar ni v skladu z dobro poslovno prakso korporativnega upravljanja.
- Nismo zasledili dokazov, da je zgoraj navedena opcija bila ustrezno ovrednotena in upoštevana pri nakupu večinskega deleža.
- V letih od 2007, 2008 in 2009 (čas veljavnosti) opcija na preostali delež, ki ga je imel Predrag Čemerikić v družbi On.net, tako s strani družbe TS (pravica nakupa), kot s strani g. Čemerikića (pravica prodaje), ni bila izkoriščena. NS-u sta bila po preteku veljavnosti opcije predložena dva predloga o izstopu g. Čemerikića, a ju je NS zavrnil. Njegov delež je bil nato odkupljen s strani družbe One d.o.o. Skopje (družba TS je v času transakcije to družbo obvladovala preko družbe Siol B.V.) šele v letu 2010, torej po času veljavnosti opcije, za znesek 4,7 mio EUR, ki je bil višji, kot je to opredeljevala prej veljavna nakupna oziroma prodajna opcija. Dogovor o poravnavi celotne kupnine vključuje določene pogoje, vendar bo kupnina v celoti poravnana najkasneje v letu 2015, ne glede na izpolnitev teh pogojev. Tekom našega pregleda nismo našli zanesljivih dokazov, da je izpogajani znesek temeljil na dejanskih koristih družbe TS oziroma ustreznih cenitvi.
- Pri nakupu družbe On.net se je na podlagi izračuna in ob upoštevanju predpostavk, ki so navedene v poročilu, pokazalo, da škoda ni nastala.

1.1.2 Družbe na Kosovem (Ipko in Primo)

- Zaznali smo primere, ko NS družbe TS ni bil informiran o dokumentih, ki so vsebovali pomembne informacije, na podlagi katerih so med drugim bile sprejete odločitve, ki so lahko povečale stopnjo tveganja za družbo TS. Na primer nismo našli dokaza, da je bil NS družbe TS seznanjen s predpogodbo («Term Sheet») o nakupu večinskega deleža družbe Ipko, ki je vključevala odstopnino v višini 200.000 EUR in je tako omejila možnosti NS pri sprejemanju odločitve o tej naložbi. Prav tako nismo našli dokaza, da je NS družbe TS, ki je dal soglasje k podpisu pisma o nameri med družbeniki družbe Ipko in Factor banko (v nadaljevanju FB), dal tudi soglasje k podpisu pogodbe, po kateri je FB postala 15% družbenik. Med dogovorjenim v pismu o nameri in pogodbo pa so bile nekatere pomembne razlike.
- Za potrebe nakupa večinskega lastniškega deleža v družbi Ipko je bila opravljena cenitev ob predpostavki popolnega obvladovanja in družba TS je za 75% lastniški delež plačala ceno, ki je bila blizu zgornje meje ocenjene vrednosti. Ugotovljeno je bilo, da je družbena pogodba vsebovala določilo, da je za pomembne odločitve potrebna večina glasovalnih pravic in sicer 76%. Glede na navedeno je imel manjšinski lastnik pomemben vpliv na te poslovne odločitve, kar izpodbija domnevo o dejanskem obvladovanju družbe s strani TS. Ob vsem tem družba TS tudi ni imela predstavnika v upravi kupljenega podjetja (do konca leta 2009), imel pa jih je manjšinski lastnik. Zavzemamo stališče, da navedeno ni skladno z dobrimi poslovnimi praksami v sferi korporativnega upravljanja.
- Za ovrednotenje deleža v družbi Ipko, ki ga je FB-i prodala družba TS, in ovrednotenje prodajne opcije nismo našli ustrezne cenitve, kot bi pričakovali v tem primeru, saj je družba TS sklenila s FB posej, po katerem si je le ta zagotovila netvegan donos, ki ni bil odvisen od dejanskega poslovanja oziroma vrednosti podjetja, v višini vsaj 262% na vloženi kapital. Hkrati pa nismo prejeli smiselnega pojasnila vzrokov za takšno transakcijo, ki zagotavlja tako visoko stopnjo donosa. Posej vsebuje indikatorje odstopanja od dobrih poslovnih praks.
- Iz poročil službe notranje revizije družbe TS izhaja, da so tekom zunanje revizije računovodskih izkazov družbe Ipko za leto 2010 bile ugotovljene nepravilnosti, na podlagi katerih se je EBITDA, ki pa je bil tudi ena od osnov za določitev kupnine, v drugem polletju 2009 znižal za 4,4 mio EUR. Nismo našli ustreznih dokazov, da je bil pri izračunu kupnine uporabljen ustrezen EBITDA.
- Ocenjena minimalna škoda, ki je nastala pri nakupu 75% deleža družbe Ipko, znaša na dan 31.12.2011 3.857 tisoč EUR.
- Ocenjena škoda, ki je nastala pri prodaji deleža družbe Ipko družbi FB in izvršitvi dogovorjene opcije, je v višini 6,383 mio EUR, ki ob upoštevanju vrednosti denarja v času na dan 31.12.2011 znaša 8,339 mio EUR.
- Cenitev družbe AOL (kasneje preimenovane v Primo) je bila narejena ob predpostavki popolnega obvladovanja družbe. Kljub temu pa je družbena pogodba vsebovala določilo, da je za nekatere pomembne poslovne odločitve potrebno soglasje vseh družbenikov. Hkrati je družba TS za 75% lastniški delež plačala ceno, ki je bila nad zgornjo ocenjeno vrednostjo, ki

izhaja iz sklepa cenitve in tik pod kontrolno vrednostjo, ki je omenjena v cenitvenem poročilu. Navedena dejstva kažejo na pomembna odstopanja od dobrih praks v sferi korporativnega upravljanja.

- Ocenjena minimalna škoda pri nakupu družbe Primo/AOL znaša na dan 31.12.2011 1.652 tisoč EUR.

1.1.3 Družbe v Bosni in Hercegovini (Blic, Aneks, Netkom):

- Cenitev družbe Aneks je bila narejena ob predpostavki popolnega obvladovanja družbe. Kljub temu pa je družbena pogodba vsebovala pomembne pravice manjšinskih lastnikov, ki so omejevale obvladovanje s strani družbe TS. Zavzemamo stališče, da navedeno dejstvo kaže na pomembno odstopanje od dobrih praks v sferi korporativnega upravljanja.
- Pri nakupu družbe Aneks, se je na podlagi izračuna in ob upoštevanju predpostavk, ki so navedene v poročilu, pokazalo, da škoda ni nastala.

1.1.4 Družbe v Sloveniji (Najdi.si, Interseek):

- Cenitev skupine Interseek na dan 31.12.2006 je bila narejena ob predpostavki popolnega obvladovanja družbe. Kljub temu pa je družbena pogodba vsebovala pomembne pravice manjšinskih lastnikov, ki so omejevale obvladovanje s strani družbe TS. Družba TS med drugim tudi ni imela predstavnika v upravi kupljenega podjetja, imel pa jih je manjšinski lastnik. Navedena dejstva kažejo na dejansko nezmožnost obvladovanja družbe s strani družbe TS in odstopanja od dobrih praks v sferi korporativnega upravljanja. Tovrstno odstopanje je potrjeno tudi z dejstvi iz poročila notranje revizijskega pregleda družbe Najdi.si, ki pojasnjuje, da so obveznosti do družb, ki so bile v lasti manjšinskih lastnikov (Noviforum d.o.o. in Nepremičnine Noviforum d.o.o.) v obdobju od 31.12.2006 do 31.12.2008 pomembno narastle in so v določeni meri posledica poslov, ki so se sklepali po vrednostih, višjih od tržno primerljivih.
- V času odkupa preostalega deleža (25%) družbe Najdi.si je ta kot kaže imela težave s poravnavanjem tekočih obveznosti, kar dokazuje tudi dejstvo, da je družba TS nastopila kot porok (predložila je bančno garancijo) za poravnavo obveznosti, ki jih je imela družba Najdi.si do družb manjšinskih lastnikov. To dejstvo nakazuje na utemeljen dvom glede plačilne sposobnosti podjetja za obveznosti v prihodnosti. Nismo zasledili dokazov, da je bilo omenjeno dejstvo ustrezno upoštevano pri določanju nakupne cene za preostali delež.
- Ocenjena minimalna škoda pri nakupu družbe Najdi.si znaša na dan 31.12.2011 475 tisoč EUR.

1.1.5 Skupne ugotovitve za posie nakupov, prodaj, ustanovitev družb ter poslovanja z izvedenimi finančnimi instrumenti

- Menimo, da družba TS ni ravnala skladno z dobrimi praksami korporacijskega upravljanja pri izvajanju strategije nakupov deležev in ustanavljanju družb v Sloveniji in tujini. Med dokumenti in informacijami, ki smo jih prejeli tekom opravljanja naših postopkov, nismo našli ustreznih dokazov ali je družba TS, kot večinska lastnica, vzpostavila sistem korporativnega upravljanja, ki bi zagotovil ustrezno učinkovitost in strukturo, ki bi vključevala jasne postopke, politike, infrastrukturo, razvojne usmeritve ter sistem upravljanja in obvladovanja tveganj.
- Pri primerjavi realizacij poslovanja družb, ki jih je kupovala družba TS v preučevanem obdobju, smo v številnih primerih ugotovili, da so dejanski rezultati poslovanja pomembno odstopali od planiranih, na podlagi katerih so bile narejene cenitve teh družb. Kot rezultat lahko sklepamo, da so bila planirana poslovanja preoptimistična in so rezultirala v cenitvah, ki so bile precenjene.
- Kjub temu, da je skupina TS v konsolidiranih računovodskih izkazih evidentirala in razkrivala opcije, povezane z nakupi in prodajami manjšinskih deležev, v posamičnih računovodskih izkazih družb te opcije niso ustrezno računovodsko evidentirane oz. ustrezno razkrite, kot je zahtevano v skladu z mednarodnimi standardi računovodskega poročanja in posledično so lahko računovodski izkazi za uporabnika slednjih zavajajoči.
- Nismo našli zadostnih dokazov, da je bil morebiten dvom o neobvladovanju družb ustrezno obravnavan za potrebe sestave konsolidiranih računovodskih izkazov. Ne moremo zanesljivo izmeriti škode, v kolikor je do nje sploh prišlo in je nastala v povezavi z neustrezno računovodsko obravnavo.

1.2 DAJANJE POSOJIL TER VODENJE NADALJNJIH AKTIVNOSTI V ZVEZI S TEMI POSLI

V povezavi s posli dajanja posojil ter posli vodenja nadaljnjih aktivnosti v zvezi s temi posojili podajamo naslednje ključne ugotovitve:

- Na podlagi pregledanih transakcij ugotavljamo, da obstajajo jasni indikatorji, da skupina TS v pregledanem obdobju ni vzpostavila ustreznega kontrolnega sistema nad denarnimi tokovi v skupini, kot naj bi bilo v skladu z dobro poslovno prakso.
- Razumemo, da iz pravnega vidika dana posojila pomenijo obveznost nekega dejanja in da bi, skladno z določbami Statuta družbe TS, uprava morala pridobiti soglasje NS za dane posojila v vrednosti nad 2 mio EUR. Družba TS je praviloma pridobivala soglasja NS za dolgoročno dana posojila nad mejno vrednostjo. Narava danih posojil brez odobritve NS družbe TS pa je v večini primerov bila kratkoročna, večina teh posojil je bila tudi večkrat prolongirana. Zaznali smo, da NS v prenekaterih posojilnih poslih ni bil seznanjen z refinanciranji kratkoročnih posojil, ki so se večkrat podaljševala ali refinancirala kot nova kratkoročna posojila.

Ugotovitev temelji na dejstvu, da smo zaprosili za potrditve NS in slednjih nismo prejeli, smo pa prejeli pojasnilo s strani pravne službe družbe TS, da ni praksa, da bi v opisanih primerih dajali posle v potrditev NS. Zaznali smo tudi, da je družba TS posojila dana istemu posojilojemalcu v omenjenem časovnem obdobju, dajala v zneskih nižjih od 2 mio EUR, zato ni izključen sum, da bi lahko tako ravnala z morebitnim namenom izogiba postopkom odobritve s strani NS.

- Zaznali smo primere neupoštevanja pravnih norm, saj smo zasledili nedoslednosti pri datiranju pogodb glede na datum črpanja oziroma datum izvršitve posojila. Glede na navedeno ni izključen sum, da bi določene pogodbe lahko bile podpisane za nazaj.
- Nismo našli dokazov, da je posojilodajalec preverjal, da je bila dejanska poraba danih posojil usklajena s prvotnim namenom, kar ni v skladu z dobrimi poslovnimi praksami.
- Določena posojila so bila večkrat podaljšana, kot je zapisano zgoraj, kar kaže na dvom o sposobnosti posojilojemalcev, da bodo prejeta posojila poravnali. Slabitev obresti družba TS ni izvajala. Na podlagi posredovanih informacij ugotavljamo tudi, da takšna posojila niso bila slabljena v računovodskih izkazih družbe TS.
- Družba TS ni zavarovala danih posojil (vse do leta 2010) do družb, ki jih je obravnavala kot družbe v skupini. V teh družbah je družba TS sicer imela večinski lastniški delež, a hkrati so imeli manjšinski lastniki nesorazmerno velika korporativna upravičenja (pravice). Ocenjujemo, da je družba TS prevzemala vsa kreditna tveganja povezana s temi posojili, pri čemer pa glede na omejena korporacijska upravičenja ni imela obvladovanja nad vodenjem in upravljanjem družbe.
- Ocenjena minimalna škoda na dan 31.12.2011 je 40.239 EUR. Dejansko škodo bo mogoče izračunati šele, ko bodo narejene ustrezne slabitve oziroma bodo dana posojila dokončno poravnana.

1.3 NAKUPI IN PRODAJA NEPREMIČNIN TER INVESTICIJSKA VLAGANJA, PRI KATERIH VREDNOST PRESEGA 1 MIO EUR

V povezavi s posli nakupov in prodaj nepremičnin ter posli investicijskih vlaganj, pri katerih vrednost presega 1 (en) mio EUR, podajamo naslednje ključne ugotovitve po posameznih družbah:

1.3.1 Telekom Slovenije

- Zaznali smo primere, ko se nismo mogli prepričati, da je bila investicija potrjena s strani NS; ali v okviru poslovnega načrta ali kot ločeno obravnavana na NS, saj poslovni načrti v delih, ko govorijo o investicijskih vlaganjih niso dovolj podrobni, da bi na letni ravni omogočali učinkovito kontrolo spremljanja odstopanj med dejanskim in planiranim nakupom. Hkrati smo zaznali primere nakupov in investicijskih vlaganj pri katerih se nismo mogli prepričati, da

temeljijo na ustreznih investicijskih elaboratih ekonomske upravičenosti. Zaznali smo tudi primere nakupov in investicijskih vlaganj, kjer družba TS ni razpolagala z več ponudbami (razpisi), kar bi bilo skladno z notranjimi pravili družbe in dobro poslovno prakso.

- Na podlagi pregledanih poslov ugotavljamo, da obstajajo jasni indici, da skupina TS ni vzpostavila ustreznega sistema nadzora nabave, kar bi bilo skladno z dobrimi poslovnimi praksami.

1.3.2 Aneks

- Družba Aneks pred letom 2010 ni imela vzpostavljenih formaliziranih notranje kontrolnih pravil, kar ni v skladu z dobrimi poslovnimi praksami. Aktivacijski zapisniki v družbi ne obstajajo, kar nakazuje na pomanjkljivo delovanje oziroma obstoj notranjih kontrol in izpostavljenost tveganju nepravilnega računovodskega evidentiranja. Za pregledane investicije nismo našli elaboratov upravičenosti in cenitev, na podlagi katerih bi se prepričali o pravi ceni investicije. V določenih primerih tudi nismo našli soglasij NS.

1.3.3 IPKO d.o.o.

- V procesu opravljanja dogovorjenih postopkov nismo prejeli dokumentacije, ki smo jo zahtevali in ki bi omogočala presojo usklajenosti z notranjimi pravili družbe, ekonomske upravičenosti investicij in izpostavljenosti finančnemu tveganju ter morebitnim posledicam, ki bi lahko vplivali na pravilnost računovodskih izkazov.

1.3.4 Makedonske družbe

- V preučevanem obdobju ni bilo sprejetih formalnih pravil za nabavo osnovnih sredstev, kar ni v skladu z dobro poslovno prakso.
- Pri pregledu investicije v DVB-T sistem se nismo mogli prepričati, da je bil izbor dobavitelja v skladu z dobro poslovno prakso (razpis, pogajanja, več ponudb, ...), saj nismo našli dokazov, da so med ponudniki bila opravljena pogajanja in da je na podlagi analize najugodnejšega ponudnika bil slednji tudi izbran. Kljub temu, da nismo naredili natančne analize poslovnega načrta projekta DVB-T menimo, da iz pregleda smotrnosti prejetega poslovnega načrta ni razvidno, ali je bila pri številu potencialnih uporabnikov upoštevana že obstoječa konkurenca na makedonskem trgu. Prav tako, ob predpostavki, da je poslovni načrt izdelan na realnih podatkih, dvomimo v gospodarnost enkratne nabave količine 200.000 DVB-T naprav. Nismo našli dokazov, da je bila odločitev o nabavi takšne količine naprav pretehtana s strani možnega tehnološkega zastaranja opreme. Hkrati nismo našli dokazov, da si je kupec zagotovil poseben popust za takšno enkratno nabavljeno količino. Ob tem se nismo mogli prepričati, ali je ocena nakupne cene za eno napravo, ki je bila 61,91 EUR, upoštevala stroške skladiščenja, financiranja (za projekt je družba TS odobrila kredit) in druge obrobne stroške ter tveganja. Glede na navedena dejstva, kot tudi glede na količino in višino vrednosti

evidentiranih naprav v zadnjih prejetih računovodskih izkazih, ugotavljamo, da projekt kot celota ni bil izveden skladno z dobrimi poslovnimi praksami.

1.3.5 Mobitel

- Družba Mobitel pred letom 2009, ko je sprejela nov pravilnik, ni imela ustrezno formaliziranih notranjih kontrolnih procesov, ki se nanašajo na nabavo nepremičnin ter investicijska vlaganja, kar pomeni odstopanje od dobrih poslovnih praks.

1.3.6 Ocena povzročene škode

- Skupna vrednost izračunane ocenjene škode v povezavi z investicijskimi vlaganji znaša na dan 31.12.2011 7.083 tisoč EUR.